

Waarom willen we een doorgaande lijn?

Het samenwerken tussen kinderopvang en onderwijs is tegenwoordig een veelbesproken thema. Bestuurders en beleidsmakers willen dat er meer wordt samengewerkt. Waarom eigenlijk? Het antwoord dat je dan meestal hoort is: 'om de doorgaande ontwikkelijn te waarborgen.' Een mooie term: de doorgaande lijn. Net zo'n mooi woord als 'samenwerken'. Het roept een goed gevoel op. Maar wat is dat eigenlijk, die doorgaande ontwikkelijn?

Van de babygroep naar de dreumesgroep, van de dreumesen naar de peuters en dan als kleuter naar de basisschool: het zijn allemaal grote stappen in het leven van een kind, veranderingen die leuk en spannend kunnen zijn, en soms té spannend. Voor het welbevinden van de kinderen is het goed als pedagogisch medewerkers – samen met de ouders – deze overgangen bespreken en begeleiden. Binnen een kindercentrum is dat makkelijk. Collega's zijn immers dichtbij en je spreekt ze regelmatig. Ook ouders dragen graag bij aan een soepele overgang. De overgang naar de kleuterschool is minder makkelijk. Dat is echt een grote stap, die ook een afscheid betekent van de kinderen en hun ouders.

Echte samenwerking

Het samenwerken tussen kinderopvang en onderwijs (en zorg en welzijn en sport en...) is tegenwoordig een veelbesproken thema. Bestuurders en beleidsmakers willen dat er meer wordt samengewerkt. 'Meer samenwerken' is een idee dat ook veel werkers in de praktijk aanspreekt. Maar om echte samenwerking te realiseren, is nog niet zo eenvoudig. En als er van bovenaf geroepen wordt dat er meer moet worden samengewerkt, vraag je je af: waarom eigenlijk? Het antwoord dat je dan meestal hoort, is: om de doorgaande ontwikkellijn te waarborgen. Een mooie term – de doorgaande lijn. Net zo'n mooi woord 'samenwerken'. Het roept een goed gevoel op. Maar wat is dat eigenlijk, die doorgaande ontwikkellijn?

Verskillende antwoorden

Als je je afvraagt waarom we moeten samenwerken aan de doorgaande ontwikkellijn, is dat niet vreemd. Als je ergens veel energie in moet steken, wil je toch weten waarom. Het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) organiseerde in 2013 al een kenniskring onder de titel 'Doorgaande Ontwikkellijn, Noodzaak of Nonsense'. Die

titel doet vermoeden dat niet iedereen het samenwerken aan de doorgaande ontwikkellijn vanzelfsprekend vond. De kenniskring heeft twee jaar bestaan en op basis van de ervaringen, schrijft Su'en Verwey van het NJI in haar column op de NJI-site: 'Vraag een aantal willekeurige medewerkers die werken met jonge kinderen wat een doorgaande lijn is, en je krijgt allemaal verschillende antwoorden terug. Elke professional begrijpt dat een goed aanbod draait om herkenbaarheid voor de kinderen en aansluiting bij hun ontwikkeling. Allemaal om een kind, dat te maken krijgt met verschillende organisaties en professionals, te blijven ondersteunen in zijn of haar ontwikkeling. In de wereld van het jonge kind zien we steeds meer versnippering. We proberen dat te compenseren met een (kunstmatige) doorgaande lijn. Of verlangen we nostalgisch terug naar één vast gezicht van de altijd aanwezige leidster of kleuterjuf die werkte vanuit de behoeften van het kind?'

Belangrijkste vraag

Voor *BBMP* (het vakblad voor bestuurders) besloot ik te proberen om meer grip te krijgen op de doorgaande ontwikkellijn. Ik stelde drie vragen aan verschillende mensen uit de praktijk, de advieswereld en de wetenschap (zie het kader voor de namen). Mijn vragen waren:

- Waarom doorgaande ontwikkellijnen?
- Wat versta je precies onder de doorgaande ontwikkellijn?
- Hoe werk je samen aan de doorgaande ontwikkellijn?

De antwoorden die ik kreeg waren de ene keer theoretisch en de andere keer praktisch. Misschien dat daar de verwarring vandaan komt. De een spreekt over abstracte zaken als 'visie', de ander beschrijft hoe zij de 'war-me' en de 'koude' overdracht organiseren. Een overdrachtsformulier is geen doorgaande ontwikkellijn, maar in gesprekken lijkt het overdrachtsformulier soms wel het hoogste doel van het werken aan de doorgaande lijn. Het belangrijkste is toch de vraag: waarom een doorgaande lijn? Een antwoord kwam van Saskia Schenning, lid van de Onderwijsraad. Zij zegt: 'Wij willen helemaal geen knip meer, we willen een doorgaande lijn van 2,5 tot 12 jaar. Bij elke overgang van de

ene naar de andere instantie of voorziening verlies je kinderen, of heb je weer iets in te halen.' Een doorgaande lijn heeft dus een doel, namelijk ervoor te zorgen dat kinderen niet uit de boot vallen of achterop raken. Jeannette Doornenbal, lector aan de Hanzehogeschool Groningen, licht het toe: 'Ik ga ervan uit dat kinderen geboren worden met een drang om zich te ontwikkelen: emotioneel, cognitief en sociaal. Die ontwikkeling gaat spiraalsgewijs omhoog. Soms gaat ze langzaam, soms gaat ze snel, de ene keer wat meer naar rechts, de andere keer wat meer naar links. Het is lang niet altijd een voorspelbare rechte lijn. Het belang van aandacht voor de doorgaande ontwikkeling ligt voor mij in het ervoor zorgen dat de opstijgende beweging aanhoudt op alle relevante ontwikkelgebieden. Het gaat erom dat kinderen – als zij een overgang maken zoals die van peuterspeelzaal naar basisschool, of dagelijks de overgang van de basisschool naar de buitenschoolse opvang – geen ontwikkelenergie verliezen omdat op de ene plek wordt tegengehouden wat op de andere werd gestimuleerd.'

Volgende stap

Ans Vermeulen, lid van het Landelijk Pedagogisch platform Kindercentra, spreekt over de stabiliteit en continuïteit in het leven van kinderen: 'Als de omgeving waarin een kind zich ontwikkelt, vaak verandert en onvoorspelbaar is (andere volwassenen, een ander lokaal in de school, andere regels, een andere manier van werken) dan is een kind vooral bezig met zich aanpassen: waar ben ik, wat wordt er van mij verwacht? Het kind komt niet toe aan een volgende stap in zijn ontwikkeling. Pas als kinderen kunnen opgaan in hun spel of leeractiviteiten maken zij een volgende stap. Een nieuwe omgeving kan leuk, uitdagend en spannend zijn en kinderen kunnen daar ook iets van leren, maar er moet een moment komen dat kinderen zich de omgeving eigen hebben gemaakt zodat ze toe kunnen komen aan hun eigen ontwikkeling, aan hun ontwikkelingsdrang van binnenuit.'

Ontwikkelingsgericht

Het waarom van de doorgaande lijn ligt dus in het niet verloren laten gaan van

‘ontwikkelenergie’. Angelique Sterken is oprichter van integraal kindcentrum (ikc) Mondomijn. Zij heeft een uitgesproken mening over wat je onder werken aan de doorgaande ontwikkellijn moet verstaan. In haar idee staat het ontwikkelingsgericht werken centraal. De kern van de manier van werken van Mondomijn is dat je als team van professionals zorgvuldig naar de ontwikkeling van ieder individueel kind kijkt en daar het aanbod op aansluit. Angelique: ‘Juist omdat je met verschillende professionals in een team werkt kun je een kind ontwikkelingskansen bieden op alle terreinen. Het team houdt overzicht op de verschillende ontwikkellijnen van een kind, met al zijn talenten en mogelijkheden die je vanuit de verschillende disciplines kunt voeden.’

Thuis voelen

Nu bezoeken niet alle kinderen een ikc en wordt ook niet overal ontwikkelingsgericht gewerkt. Dat is ook niet nodig, vindt Jeannette Doornenbal. Het stimuleren van een doorgaande ontwikkeling betekent niet dat alle professionals volgens dezelfde methodiek werken of hetzelfde programma volgen. Voorwaarde voor een goede ontwikkeling is dat kinderen zich thuis voelen tussen alle mensen om zich heen en dat die mensen een gemeenschap vormen. Een gemeenschap waarin de mensen aandacht hebben voor elkaar en bij elkaar betrokken zijn. De professionals in de gemeenschap moeten dan wel de kennis en de vaardigheden hebben om goed samen te werken.’ Bij mijn vraag wat de voorwaarden zijn voor het vormgeven van de doorgaande lijn is ‘gedeelde visie’ het eensluidende antwoord. Het gaat dan om visie op ontwikkelen, spelen, leren, samenleven, hoe je met

elkaar omgaat, medezeggenschap en burgerschap. Doornenbal: ‘Als de visie echt leeft in een organisatie en dagelijks onderwerp van gesprek is, dan geeft visie woorden aan wat soms moeilijk in woorden te vatten is. Als je samen die woorden gebruikt kun je een gemeenschap vormen waarbinnen kinderen zich veilig voelen en zich goed kunnen ontwikkelen.’

Keuzes en afspraken maken

Als helder is waarom je aan de doorgaande ontwikkellijn wil werken en wat je daar precies onder verstaat, dan wordt het tijd het ‘hoe’ uit te werken. Hoe ga je de doorgaande lijn vormgeven? De antwoorden op die vraag kunnen alle kanten uitgaan, want er zijn heel veel manieren waarop je er samen voor kunt zorgen dat kinderen zich volgens vloeiende lijnen kunnen ontwikkelen. Alice Jansen van EtuConsult geeft training aan medewerkers in de kinderopvang en peuterspeelzalen en aan leerkrachten in het basisonderwijs om de doorgaande lijn vorm te geven. ‘De uitwerking van de doorgaande lijn betekent keuzes en afspraken maken tussen de mensen en organisaties die gaan samenwerken. Hoe je gaat samenwerken is afhankelijk van wat je wilt bereiken. Voor je dat kunt bedenken is het belangrijk elkaar te leren kennen. Veel mensen weten eigenlijk niet zo goed hoe andere organisaties in hun omgeving werken. Maar het is zo simpel: als je als basisschool met deze kinderopvangorganisatie gaat samenwerken, om hoeveel kinderen gaat het dan? Met welke methodieken en programma’s wordt er gewerkt. Hoe gaan beide organisaties om met ouders? Hoe gaan beide organisaties om met uitdaging en veiligheid, en met regels en rituelen? Pas als je elkaar in kaart hebt gebracht kun je samen nadenken of het zal lukken om samen te werken aan de doorgaande lijn en beslissingen nemen over hoe je dat praktisch gaat doen. Bijvoorbeeld over hoe je de overdracht gaat regelen. Of je daarvoor formulieren gaat gebruiken, wan-

neer je persoonlijke gesprekken wil voeren, en, heel belangrijk, hoe je de privacy van ouders en kinderen kunt waarborgen.’

Inspirerend en zinvol

Werken aan de doorgaande lijn is meer dan het invullen van een overdrachtsformulier. Het is ook weten waarom je het invult, hoe het aansluit bij het gedeelde pedagogisch beleid en wat er vervolgens mee gedaan wordt. Dan wordt samenwerken aan de doorgaande ontwikkellijn inspirerend en zinvol en draagt het bij aan de ontwikkeling van kinderen. ◀

Met dank aan:

- Jeannette Doornenbal, lector Integraal Jeugdbeleid aan de Hanzehogeschool Groningen
- Alice Jansen, senior adviseur bij EtuConsult
- Angelique Sterken, adviseur IKC Consultancy, onderdeel van de Korein groep
- Ans Vermeulen, pedagoog en lid van het Landelijk Pedagogenplatform Kindercentra
- Su'en Verwey, pedagoog en senior adviseur bij de afdeling Educatie & Opvang van het Nederlands Jeugdinstituut/NJi

BBMP

Dit artikel is een ingekorte versie van het artikel ‘De doorgaande lijn, het hoe, het wat en het waarom’ in BBMP 5|2015. Deze uitgave heeft als thema: Samenwerken met onderwijs. Het themadeel van BBMP kun je downloaden op de website van KIDDO en bevat onder meer een interview met de Onderwijsraad over het advies om alle tweeën-halfjarigen naar school te laten gaan en interviews met directeuren van verschillende ikc’s: www.kiddo/ontwikkellijn.nl